

OLIV TA’LIM MUASSASALARI PEDAGOGLARIDA SALOMATLIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI

Jumaniyazova Tupajon Alimovna

Urganch davlat tibbiyot instituti

Tadqiqotning dolzarbligi. Zamonaviy globallashuv sharoitida ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, inson kapitalini rivojlantirish va sog‘lom avlodni shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda oliy ta’lim muassasalari pedagoglarining kasbiy faoliyati va ularning salomatlik holati muhim ahamiyat kasb etadi.

So‘nggi yillarda pedagogik faoliyatning intensivlashuvi, axborot yuklamasining ortishi, stress omillarining kuchayishi natijasida pedagoglarda psixofiziologik zo‘riqish holatlari ko‘paymoqda. Bu esa nafaqat ularning shaxsiy salomatligiga, balki ta’lim jarayoni samaradorligiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli oliy ta’lim muassasalari pedagoglarida salomatlikni saqlash va mustahkamlashga yo‘naltirilgan kompetensiyalarni rivojlantirish zarurati ortib bormoqda. Ilmiy-pedagogik adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv asosida pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish masalalari keng yoritilgan bo‘lsa-da, aynan salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslari yetarli darajada tizimlashtirilmagan. Xususan, uning mazmuni, tuzilmasi, rivojlantirish mexanizmlari hamda pedagogik shart-sharoitlari bo‘yicha yagona ilmiy yondashuv shakllanmagan.

Bundan tashqari, oliy ta’lim muassasalarida pedagoglarning salomatlik kompetensiyasini rivojlantirish ko‘proq fragmentar xarakterga ega bo‘lib, uzluksiz va tizimli tashkil etilmagan. Bu esa mazkur yo‘nalishda ilmiy asoslangan texnologiyalarni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi.

Tadqiqot maqsadi. Oliy ta’lim muassasalari pedagoglarida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslarini aniqlash hamda uni samarali shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar va texnologiyalarni ilmiy asoslashdan iborat.

Asosiy mazmun. Mazkur tadqiqot oliy ta’lim muassasalari pedagoglarida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslarini ochib berishga yo‘naltirilgan bo‘lib, unda kompetensiyaviy yondashuv asosida mazkur tushunchaning mohiyati, tuzilmasi va rivojlantirish mexanizmlari tahlil qilinadi.

Tadqiqot jarayonida salomatlik kompetensiyasi pedagogning kasbiy kompetensiyalari tizimining ajralmas qismi sifatida qaraladi. U pedagogning o‘z salomatligini saqlash va mustahkamlash, kasbiy faoliyat davomida psixofiziologik barqarorlikni ta‘minlash hamda talabalarda sog‘lom turmush tarzini shakllantirishga qaratilgan integrativ sifat sifatida talqin etiladi.

Nazariy tahlil asosida salomatlik kompetensiyasining quyidagi tarkibiy komponentlari asoslab berildi: motivatsion-qadriyatli komponent; kognitiv komponent; faoliyatli-amaliy komponent; refleksiv-baholash komponent. Mazkur komponentlar o‘zaro uzviy bog‘liq holda pedagogning kasbiy faoliyatida namoyon bo‘ladi va uning umumiy kasbiy samaradorligini

belgilaydi. Tadqiqotda salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning metodologik asoslari sifatida quyidagi yondashuvlar ajratildi: kompetensiyaviy yondashuv; tizimli yondashuv; shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv; aksiologik yondashuv. Ushbu yondashuvlar asosida pedagoglarda salomatlik kompetensiyasini rivojlantirish jarayoni uzluksiz, tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan pedagogik jarayon sifatida talqin qilindi.

Shuningdek, tadqiqotda salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishga ta’sir etuvchi pedagogik shart-sharoitlar aniqlashtirildi. Jumladan: sog‘lom ta’lim muhitini yaratish; pedagoglarning individual xususiyatlarini inobatga olish; innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo‘llash; refleksiv faoliyatni tashkil etish

Tadqiqot natijasida oliy ta’lim muassasalari pedagoglarida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishga qaratilgan nazariy model konseptual jihatdan asoslab berildi. Mazkur model pedagogning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini uyg‘un holda ta’minlashga xizmat qiladi.

Xulosa. Oliy ta’lim muassasalari pedagoglarida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy ta’lim tizimining muhim yo‘nalishlaridan biri ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, salomatlik kompetensiyasi pedagogning kasbiy samaradorligini oshirish, uning psixofiziologik barqarorligini ta’minlash hamda ta’lim jarayoni sifatini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. Nazariy tahlillar asosida salomatlik kompetensiyasining mazmuni aniqlashtirildi va uning tarkibiy komponentlari (motivatsion-qadriyatli, kognitiv, faoliyatli-amaliy, refleksiv-baholash) tizimlashtirildi. Ushbu komponentlarning o‘zaro integratsiyasi pedagog shaxsida salomatlikka ongli munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo‘naltirilgan va aksiologik yondashuvlar asosida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslari ishlab chiqildi. Bu yondashuvlar mazkur jarayonni uzluksiz, tizimli va maqsadga yo‘naltirilgan pedagogik faoliyat sifatida tashkil etish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning samaradorligini ta’minlovchi pedagogik shart-sharoitlar asoslab berildi hamda ushbu jarayonni amalga oshirishga xizmat qiluvchi konseptual model taklif etildi. Umuman olganda, oliy ta’lim muassasalari pedagoglarida salomatlik kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy asoslarini aniqlash va tizimlashtirish pedagogik nazariya va amaliyot rivojiga muhim hissa qo‘shadi hamda ta’lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.